

Ústav anglického jazyka a didaktiky
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
tel. 221619277

Anna Jirásková: Teaching bilingual adolescents for whom English is a heritage language or who have lived in an Anglophone country, and who are studying in Czech secondary school English classrooms: the students' perspective / Výuka angličtiny na českých středních školách z pohledu bilingvních žáků, kteří mají anglofonního rodiče či žili v anglofonní zemi

Magisterská diplomová práce, Ústav anglického jazyka a didaktiky, FF UK Praha, únor 2015. Posudek oponenta

Práce zkoumá na první pohled okrajovou, nicméně stále častěji se vyskytující situaci, kdy bilingvní čeští studenti s anglofonním zázemím/zkušeností navštěvují výuku angličtiny na českém gymnáziu. Reakce českého středoškolského učitele angličtiny (užívajícího způsob výuky nastavený na běžné české studenty) na výuku studenta tohoto typu, který přichází se zkušenostmi s jiným školským systémem a jazykovým prostředím, se může pohybovat na škále od ignorování této skutečnosti až po defenzivně agresivní chování, pramenící např. z nejistoty ohledně jeho jazykové kompetence, způsobu vhodné výuky atd. Naopak reakce ze strany studenta mohou být leckdy velmi kritické. Diplomandka si klade za cíl prozkoumat tuto situaci z hlediska studenta.

V teoretické části autorka nejprve seznamuje s dvěma typy těchto „odlišných“ studentů, jednak bilingvními studenty s rodinným zázemím v daném jazyce, tzv. heritage language learners (HLLs), jednak studenty, kteří strávili nějakou dobu v cizojazyčném prostředí daného cizího jazyka, tzv. returnee students. Začíná prvním typem, shrnuje poznatky z literatury zabývající se vymezením HLLs, a problémy, s kterými se potýkají (projevy afektivní, motivační, úzkostné). Podobně postupuje u returnee studentů, kde zmiňuje i účinky zahraniční zkušenosti na jazykovou akvizici. Dále v teoretické části autorka probírá dosavadní poznatky o výuce (a desideratch spojených) s tímto typem studentů (zejména HLLs), ať už jde o potřebnou výbavu učitele, obsah výuky nebo její metody (kombinování úrovní ve třídě, diferencovaná výuka, zkušenosti s výukou talentovaných studentů).

Ve vlastní výzkumné části předkládá diplomandka případové studie tří jedinců, kteří spadají do stanovené kategorie studentů. Zajímá ji, jak jejich výuka angličtiny probíhá, jejich pocity s tím spojené (motivace k výuce, obavy z nedostatečné kompetence), dále to, jak vnímají úroveň své angličtiny a co by chtěli na výuce změnit. Jde jí o hloubkovou kvalitativní analýza, proto jen tři subjekty, metodou je polostrukturovaný dotazník. Metodika výzkumu je sofistikovaná, zahrnuje pečlivý výběr subjektů, témat, pilotní interview, standardní transkripci atd. Autorka pak předkládá profily subjektů, včetně popisu jejich názorů na to, jak využívají angličtinu a vnímají svou bilingválnost.

Z rozhovorů kromě jiného vyplývá, že všichni tři dotazovaní pocít'ují potřebu dalšího zlepšování (zejména slovní zásoby), že rozdíl mezi „returnee“ studentem a jedním ze dvou „heritage language“ studentů je menší než mezi oběma HL studenty a že tedy zobecnění o charakteristikách jednoho a druhého typu studentů jsou problematická. Pokud jde o obavy (anxiety) spojené s výukou, dva ze subjektů ji prožívají ve zvýšené míře a výuku považují ji za demotivující, zatímco u třetího je tomu naopak. Autorka následně vyjmenovává prvky v EFL výuce na gymnáziu, které z interview vyplynuly, a naopak ty, které v nich chybí. Jako nejméně produktivní se vcelku přirozeně jeví dotazování subjektů na způsoby zlepšení výuky.

Shrnutí: Celkově se toho předložené práci nedá příliš vytknout. Proporčně jsou obě části v rovnováze a dobře zvládnuty. Autorka si velmi pečlivě načetla literaturu (souple

publikací na konci je úctyhodný a čítá 10 stran) a hojně aplikuje poznatky z ní načerpané při popisu a interpretaci vlastního výzkumu. Je si také vědoma omezenosti svého výzkumu co do počtu subjektů, ovšem těžko si představit, jak by práce, jejíž text má na 70 stran, byla dlouhá při větším počtu dotazovaných. Diplomandka rovněž anticipuje dotaz, proč není prezentováno i stanovisko druhé strany, učitelů, poukazem na jejich nezáměr o tuto problematiku při předběžném sondování. Výsledky a zjištění jejího výzkumu mi připadají zajímavé a relevantní. Práce je psaná dobrým jazykem (drobné připomínky viz níže) a čtivě.

Mám pouze několik připomínek, První se týká názvu práce, konkrétně anglický a český název se neshodují, oba jsou zbytečně dlouhé a redundantní (anglický ještě víc než český). Diplomandka přitom v text nabízí schůdnější řešení (s. 12: „heritage and returnee students in Czech secondary school classrooms of English“). Pokud jde o formální stránku zpracování, našel jsem tyto drobné nedostatky: v Obsahu není Oddíl 2.2 na stejné úrovni jako 2.1; dále mi není jasné číslování tabulek v Příloze (proč začíná Tabulkou č. 4) ani kam se poděly části 7.2, 7.3 a 7.4. s transkripty. Pokud (jak předpokládám) jsou na přiloženém CD, mělo to být v Příloze explicitně uvedeno. Potěšující je minimální počet chyb, hlavní problém jsem zaznamenal v užívání předložky „on“:

- s.14: On the example of Hispanic students ..., , Valdés offers – Using the example
- s.17: On a quotation by Krashen (2000), Lynch explains – dtto
- s.18: due to the discrepancy between the HLLs' BICS and their CALP, as – působí komicky
- s.22: the benefits of learning a language in an instructional setting with those of being exposed to it naturalistically – „naturalistically“ ? (directly?, in a natural environment?)
- s.24: Kanno explored the interplay between ... on the cases of 4 Japanese – „on“?
- s.31: This lead the researchers to conclude – „lead“ ?

Práce svádí k polemice s řadou věcí, zejména v teoretické části, ačkoli o to samozřejmě nejde a autorčiny práce se to netýká. Fakt, že se řeší problémy těchto studentů a přitom podmínky jazykové a odborné přípravy českých učitelů nejsou záviděníhodné, je trochu iritující. Citované výroky z literatury (s. 11) typu „even the most advanced students have the right to be guided and scaffolded by their teachers in ways which can help them reach their full potential“ přicházejí ze zcela jiného prostředí, kde je snad možné takovéto nároky klást. Požadavky na „heritage language teaching“ uváděná v literatuře (např. s. 34, attention to advanced literacy development, adapting materials developed for language arts classes (that is, for language classes for native speakers, as they are taught in the target countries) jsou z domácího pohledu těžko představitelné.

Přesto by mne zajímalo, jak vidí autorka možnosti na adekvátní výuku těchto studentů v našich podmínkách, do jaké míry je reálné očekávat, že český školský systém překročí k sestavení užitečných pokynů pro jejich výuku. Také by mne zajímal, do jaké míry lze podle jejího názoru hledat „inspiration in the field of gifted education, and to follow the suggestions for teaching foreign languages or even language arts to gifted students“.

Závěr: Práci lze považovat za zdařilou ve všech ohledech. Autorka prokázala schopnost orientovat se v rozsáhlé literatuře, velmi kompetentně provést výzkum a efektivně prezentovat jeho výsledky po stránce formální i jazykové. Práci doporučit k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu navrhuji hodnocení „velmi dobrý“ až „výborný“.

V Praze dne 1.2. 2015

prof. PhDr. Aleš Klégr